

Ez, ez, eta ez

Ez naiz ni azkar horietakoa, txarra naiz ezer iragartzen, nik esaten badut urdin, egin trabesa gorriaren alde, ura joan eta gero presa egitea da nirea, baina behingoagatik, onartu beharra daukat hasieratik hartu niola usain txarra Rekalde Aretorearen inguruan gertatzen ari zenari.

Ez du horrek noski ene azkartasunaren alde ezer esaten. Ez. Horrek kiratsaren zenbaterainokoa ematen du aditzera, eta usaintzera.

Ez daukat nik ezer Bizkaiko Kultura Diputatuaren aurka, garbi gera bedi, baina alde ere ez, ez dit eman motibo handirik. Eta iragarpenak egiten zeharo aldrebasa izan arren, espero izatekoa zen Rekalde Aretoko zuzendariak bere karguan askorik ez irautea. Apirilaren erdialdera jakin genuen berria. Josune Ariztondok esan zuen galdu egin zuela Pilar Mur zuzendariarengan jarritako konfiantza, eta horregatik kendu zuela kargutik. Esan ez zuena zen, Pilar Mur andereak publikoki kritikatu zuela iazko Ertibil sarietan Josune Ariztondok obra bat zentsuratu izana.

Ez dakit akordatzen zareten. Khuruts Begoñak bideo bat aurkeztu zuen. Epaimahaiak erakusketarako hautatu zuen. Bideo hartan, diana bat agertzen zen. Dianaren barruan, ez dianaren erdi-erdian, Guardia Zibilaren patrol bat. Erakusketaren bezperan, Josune Ariztondok bideo hura kentzeko agindu zuen. Lehen ere hitz egin nuen kontu honi buruz, eta nahi duenak begira dezala hemerrotekan.

Ez zen kontu berria, baina bai larria, politikari batek bere sailarentzat lan egin zuten aditu guztien iritzia bazter utzi eta halako erabaki bat hartzea. Arte munduan zebilen jende askok oso gaizki hartu zuen erabakia; batik bat, eta ez da

harritzekoa, epaimahaian egon zirenek. Nabarmena izan zen esku sartzea. Antzematen zen kontua ez zela hala bukatuko, soka luzea ekarriko zuela.

Ez zen inor harritu beraz Josune Ariztondok Pilar Mur kargutik kendu zuenean. Ezagun da jaten ematen dizun eskuari kosk egitearen arriskuak zein diren.

Ez nuena espero Josune Ariztondoren azalpena izan zen: harritu egin zela Pilar Mur zuzendariak berak dimititu ez zuela ikusita. Berak alde egin behar zuela agintarien jokabidearekin gustura ez bazegoen. Eta galdera etorri zitzaidan, ez si eta ez no, txoro-txoro: zenbat politikaririk dimititu du Euskal Autonomia Erkidegoan azken 30 urteetan?

Ez nuen inon begiratu, eta ez dakit zenbat izango ziren, zenbat izan diren, eta nolakoa izan den proportzioa, baina oraintxe bertan ez zait bakar bat ere etortzen gogora. Baliteke noski den-denak egotea gustura egindako lanarekin, litekeena da. Litekeena da gustura egoteko moduko lana egin dutela sinestea ere, baliteke.

Ez liteke ordea ETAREN bortizkeria edozertarako erabili. Ez liteke obra bat zentsuratu ipurdi bistan geratu gabe.

Ez baita garbi jokutzen erabaki ororen arrazoitzea bortizkeria politikoaren kontrako jarduerari lotuta. Hasteko, gezurra delako. Eta gero, erraza delako. Errazegia. Eta arrisku-tsua oso. Putreak beti dabilta gure buruen gainean bueltaka.

Ez zuen aukera galdu *El Correo Español*ek, erraz jarri zieten eta, Rekalde Aretoari egurra emateko. Irakurtzekoak izan ziren apirilaren erdialde horretan, Pilar Mur kargutik kendu ostean, argitaratu zituzten albiste eta iritzi artikulak. Hauxe zen albiste baten izenburua: «El declive de la sala Rekalde». Enbor eroritik ezpala egiteko saioa zen, nabarmen, eta bertan Aretoaren kronologia bat ere bazekarren, mal-dan behera egindako ibilbidea azaldu nahian. Nik ezer gehitu gabe hona ekartzea izango da onena:

Rekalde Aretoaren garapena

1991: Bilbo erdian Rekalde Aretoa inauguratu zen. Javier Gonzalez Durana zen zuzendaria.

1991: Aretoan Chillidaren erakusketa bat jarri zuten. Hasierako urteetan, beste hainbat artista handiren lanak egon ziren ikusgai.

1995: Bigarren galeria bat ireki zen, arte esperimentalagoa erakusteko.

1997: Guggenheim inauguratu zen.

1997: Eusko Jaurlaritzak eten egiten du Aretoarekin zuen harremana eta Arte Eder Museoaren kudeaketa besteren esku uztearen aldeko agertzen da.

1998: Produkzio artistikora bideratutako Bilbao Arte zentroa inauguratu zen.

2001: Pilar Murrek hartu zuen Rekalde Aretoaren zuzendaritza.

2008: Diputazioak kendu egin zuen Guardia Zibila dieran jartzen zuen obra bat.

2009: Diputazioak bere kargutik kendu du Mur «konfiantza galera» medio.

Ez naiz itzultzailea, ez behintzat nahi bezain ona, eta saiatu naiz itzulpena ondo egiten, baina hala ere galdu egiten dira xehetasun batzuk, eta testua espainolez irakurtzea gomendatzen dizuet. Esate baterako, polita da «La Diputación *retira* una obra de la sala que coloca en una diana a la Guardia Civil». Etzana nirea da, noski. Amorrua ere bai. Esaerak bi aldaera ditu. Batak hala dio: Jainkoa xehetasunetan dago. Besteak: Deabrua xehetasunetan dago.

Ez da hori bakarrik, ordea. Hasierako urteetan artista *handien* erakusketak jarri zirela esaten bada, hurrengo urteetan artista kaxkarragoenak jarri zirela esaten da, ezta? Hori zen albiste osoaren tonua: bisitari kopuruak behera egin zuela, hiriarekin zeukan lotura galdu egin zuela, indarra galdu zuela Guggenheimen eta Arte Eder Museoaren ondoan, eta abar, eta abar. Kultura Diputatuak prentsaurrekoan esandakoak jaso eta aretoaren endekatzea nabarmendu nahi zen. Baina zertarako?

Ez baita ezer kasualitatea, albistearen azken zatiak helburua garbi zekarren izenburuan: Izquierda radical. Barkatuko didazue azken zati hau ez badizuet itzultzen:

Los mismos medios denuncian que, a la hora de organizar exposiciones, la dirección de la sala se ha inclinado en los últi-

mos años hacia un sector más ligado al arte conceptual vasco y, sobre todo, «más próximo a sectores de la izquierda radical», hasta el punto de politizar el quehacer cultural de la sala.

Entre las fuentes consultadas por este diario, se repiten también las críticas hacia los «altos costes» económicos del recinto, que supone un gasto a las arcas forales cercano al millón de euros anual. No obstante, en los últimos años, la Diputación ha reducido la partida presupuestaria que le destina cada año.

Ez zen beraz artista *handien* erakusketarik ez zegoela, ez eta bisitari kopuruaren beherakada ere. Ez. Azkenean zer izango eta ezker erradikalak, hots, ezker abertzaleak, hots, ezker biolentoak, hots, ezker independentistak, hots, Deabruak berak hartua zuela Aretoa. Bertako eginbehar kulturala politizatzeraino. Harrapazak, Txiribiton! Eta gainera horretarako hainbeste diru eman izana. Ezin barkatuzko bekatua.

Ez da dirutza makala milioi bat euro, ez jauna. Kalkulua oker egin ez badut, Bizkaiko Diputazioak Urdaibaiko Guggenheim berriaren proiektua martxan jartzeko jarri dituen 100 milioien ehunetik bat.

Ez dira alderagarriak, badakit. Urdaibaiko Guggenheim berriaren proiektua askoz interesgarriagoa da. Oraindik ez baitakigu zer egin nahi duten. Museo bat egin nahi dutela Urdaibain. Zertarako? Ez dakigu. Horrela dena da askoz interesgarriagoa. Jose Luis Bilbaoren hitzetan, Urdaibain ikur bat jartzea da helburua, eraikin bat, eta gero erabaki zerekin bete, «ideiarik ez baitzaigu falta». Baina dabiltzala kontuz, hutsa eta bete eta halakoak aipatuta, baten batek segituan lotuko ditu euskal arte kontzeptualarekin, eta ondoren, ezker erradikalarekin.

Ez nadin orde gaitik alden du. Kontu honetan guztian bada beste ezer baino gehiago kezkatzen nauen puntu bat. Zuzenean esan gabe ere, aditzera ematen dena beti da arte experimentalarekiko beldurra, eta guztiok ulertzeko modukoa behar duen arte baten aldeko apustua dago atzean. Artearen kontrakoa, alegia. Bestela gutxi ez, eta estetikoki ere atzera-

koiak izateko grina hori da beldurrik handiena ematen didana. Artista *handien* diktadura. Izenena, alegia.

Ez da oraingo kontua, eta horixe da okerrena. Batzuentzat alferrik joan da XX. mendea. Hartu artista *handi* batzuk, nahastu ondo, esan Berasategiri luntxa prestatzeko, gonbidatu inguruetako politikari eta enpresariak, jarri azafata pinpirin batzuk, hegoamerikar bat edo beste ardoak zerbitzatzen oso irekiak eta aurrerakoiak garela pentsa dezaten (eta sinets dezagun), eta hara, hor daukazue erakusketa handi eder garrantzitsu arrakastatsu bat.

Ez gaitezen tronpa. Esperimentaziorako sortu eta mantendu dituzten eremuak ere, Arteleku bat, kasu, ez daude salbu. Emaitzak eskatuko zaizkie. Ekonomikoki neurtzeko moduko indizeak. Bisitari kopuruak.

Ez dakite beste bat dela artearen eta kulturaren *tempoa*. Ez dute ulertzen hemen ez dagoela emaitzarik. Hemen ez dagoela irabazirik, eta batez ere, hemen ez dagoela galerarik.

Ez dute ulertzen, ez dutelako nahi.

Ez dute ulertzen, hemen ez dagoelako kulturarako kulturarik.

Ez dute ulertzen, munduko beste leku askotan ere ez dutelako ulertzen, eta horixe delako aurrerabidearen eredua.

Ez dute ulertzen badagoela aurrekontuetan sartu ezin daitekeen zerbait.

Ez dute ulertzen liburu on batek edo bideo zirrargarri batek gutaz gehiago esan dezaketela, eta esaten dutela, mila albiste eta prentsaurrekok baino.

Ez dute ulertzen.

Ez dago benetako interesik, ez dago jakin-minik, ez dago ezer aldatzeko gogorik. Ez da ikusten artea gaurko gizartea ulertu eta eraldatzen hasteko baliagarri izan daitekeen eremu aske gisara. Gure Euskal Erdi honetan artearen esparruan irakurri ahal izan ditugun albisteei erreparatuta, dela Urdaibaiko Guggenheim berriarekin Jose Luis Bilbaok daukan seta, dela Iñaki Azkunak Bilboko Arte Eder Museoa

handitzea nahi duela, edo dela Josune Ariztondok Rekalde Aretoa bere nahien arabera moldatu nahi duela, kultur eredu bera da kolokan jarri behar dena, kultur politika osoa da aztertzekoa.

Ez ahal da beranduegi izango.¶